

Зеќир РАМЧИЛОВИЌ
zecir.ramcilovic@gmail.com

ПРОПАГАНДНИТЕ АКТИВНОСТИ НА БУГАРИЈА, СРБИЈА И ГРЦИЈА НА ПРОСТОРОТ ОД МАКЕДОНИЈА СПОРЕД ПИСМОТО ОД 1892 ГОДИНА ОД ДИПЛОМАТСКОТО ПРЕТСТАВНИШТВО НА ЦРНА ГОРА ВО ИСТАНБУЛ

Трудот, односно документот кој го презентирам претставува прилог кон проучувањето на планираното и организираното влијание и пропагандните активности на просторот од Македонија од страна на соседните земји Србија, Бугарија и Грција, како и Романија.

Со одлуките на Берлинскиот конгрес (1878), просторот на Македонија останал во состав на Османлиската Империја, која имала обврска за спроведување на реформи со цел подобрување на условите за живот на православно население, но и друго население кое тука живеело. Империјата била во тешка и комплицирана ситуација, со несигурни и нерегулирани граници, стопанство во стагнација и намалена трговија, преплавена со бегалци од простори кои ги изгубила со одлуките на Конгресот, а реформите скоро да не спроведувале и биле од третостепено значење.¹ Новонастанатите балкански држави охрабрени од потврдени-те територијални проширувања од една страна и Османлиска Империја во пропаѓање од друга, биле поттик тие да го интензивираат своето национално делување на просторите кои останале под нејзина власт, вклучително и во Македонија. Како и претходно мотивирани биле од османлискиот милет-систем, според кој населението се делело по верска припадност, односно според црковната припадност и јурисдикција. Османлискиот милет, како специфичен систем на управување, не носел оп-

¹ Поопширно во: Zećir Ramčilović, Bošnjaci u Makedoniji u XX vijeku, sa posebnim akcentom na kulturu i prosvjetu, Avlija, Rožaje, 2024., 83-139

штествени карактеристики на оформена нација, туку само припадност кон одредена религиозна заедница.² Кон крајот на XIX и почетокот на XX век Македонија претставувала вистинска арена на пропагандни активности и конфронтации.³ Целта на новонастанатите балкански држави била очигледна, да преку црквата и културно-просветно делување, училишта и здруженија, хуманитарна помош и зајакнување на економските врски да се придобие, а потоа и асимилира мнозинското македонско православно население. Потоа, со веќе извесно слабеење на османлиите во некоја понатамошна распределба на територии полагаат право на територијата и ресурсите на Македонија.

Непостоењето на национален идентитет кај доминантното христијанско словенско население во Македонија, карактеристично и за сите други групи што живееле во османлиската држава, им овозможило на двете доминантни национални пропаганди (грчка и бугарска) да ја претстават црковната припадност како „национална“.⁴ Во одредувањето на етничката припадност примарна била религиозната јурисдикција на населението. Пред појавата на националните движења православно население под јурисдикција на Цариградска патријаршија било заведено како „Рум милет“. Под овој термин се подразбирале сите православни верници без разлика на нивната етничка и јазична припадност.⁵ По формирањето на грчката држава, Патријаршијата станала инструмент на грчкиот национализам. Грција сакала да ја искористи припадноста на словенското население кон Цариградската патријаршија за да докаже дека неговата национална свест била грчка.⁶

Нејзините пропагандни позиции биле нарушени со создавањето на Бугарската егзархија во 1870 година.⁷ Во согласност со милет-систе-

² Македонка Митрова, Мирцштешките реформи од 1903 година: подготовка за поделба на Османлиска Македонија и создавање на албанската држава, Зборник на трудови бр.16, НУ Завод за заштита на спомениците на културата - Музеј Битола, Битола, 2012., 118.

³ Ванчо Ѓорѓиев, Битка за гробишта – бизарноста на пропагандите во Македонија, Годишен зборник на Филозофскиот факултет бр. 64, Филозофскиот факултет, Скопје, 2011, 177.

⁴ Димитар Љоровски Вамваковски, Реформите на грчката образовна политика во Османлиска Македонија, Историја, Год. XLVIII, бр. 1, Институт за национална историја, Скопје, 2013, 160.

⁵ Ванчо Ѓорѓиев, Битка за гробишта – бизарноста на пропагандите во Македонија..., 179.

⁶ Далибор Јовановски, Грчката Балканска политика и Македонија 1830 – 1881, Бато&Дивајн, Скопје, 2005, 148.

⁷ Државен архив на Република Македонија (ДАРМ), Ферман од Абдул Хамид Хан – Истанбул, за воспоставување на бугарската егзархија / Abdül Hamid Han — İstanbul fermânı. Bulgar Bağımsız (Harici) Bospiskoposluğunun kurulması hakkında, 1286 зилхиде 8 (10 март 1870), Збирка: Фермани, Ферман бр. 36, Сигн. 1.862

мот, населението што преминало под нејзина јурисдикција било сметано за „Булгар милет“, што станало синоним за Бугарин. Поради спротивставувањето на Цариградската патријаршија, јурисдикцијата на бугарската црква била ограничена само на епархиите во Бугарија,⁸ но според членот 10 од истиот ферман било дозволено доколку населението во рамките на една епархија во Македонија одлучи со 2/3 мнозинство да се приклучи кон Егзархијата истото тоа да се уважи. На тој начин во 1874 година под јурисдикција на бугарската црква покрај Велешката, потпаднале Скопската и Охридската епархија. Егзархијата брзо го проширило своето влијание во Македонија за сметка на Патријаршијата.⁹ Во 1891 година, 250 семејства од Струмица преминале под јурисдикција на Бугарската егзархија.¹⁰ Ваквата тенденција предизвикала бескомпромисна борба за верниците христијани помеѓу Бугарија и Грција. Ванчо Ѓорѓиев ја издвојува како „најжесток судир за доминација над македонското православно население.“¹¹ Македонците поради јазикот се одлучувале за Бугарската Егзархија, а бугарската стратегија заснована на изедначување на македонските словенски дијалекти со бугарскиот јазик се покажала успешна, иако се базирала на „тврдење базирано повеќе на политичка стратегија отколку на лингвистички докази“.¹²

По меѓународното признавање на Србија, таа пројавила претензии кон Македонија, но таа немала црковна институција во Османлиска Империја и се подготвувала да основа друштво за остварување на српските цели надвор од границата. Поради актуелните внатрешни прилики во земјата, една година по српско-бугарската војна во 1886 година било формирано Друштвото „Св. Сава“, чии приоритетни задачи се однесувале на отворањето училишта, испраќање учители, снабдување со учебници и школувањето младинци од Македонија и нивното оспособување за учители.¹³ Признавањето на автокефалноста на Белградската митро-

⁸ Со исклучок на Велешката епархија во Османлиската Империја на просторот од Македонија.

⁹ Ванчо Ѓорѓиев, *Битка за гробишта – бизарноста на пропагандите во Македонија...*, 179.

¹⁰ Британски дипломатически документи по българския национален въпрос, Том 1: 1878–1893, съст. В. Трайкова, А. Гребенаров, Р. Караганев, Р. Прахова, Издателство на БАН, София 1993, 325.

¹¹ Ванчо Ѓорѓиев, *Битка за гробишта – бизарноста на пропагандите во Македонија...*, 179.

¹² Anastasia Karakasidou, *Politicizing Culture: Negating Ethnic Identity in Greek Macedonia*, *Journal of Modern Greek Studies*, Vol. 11, Iss. 1, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1993, 11.

¹³ Силвана Сидоровска-Чуповска, *Документи за укинувањето на финансирањето на Друштвото „Св. Сава“ од министерството за надворешни работи на Кралството*

полија (1879), примерот на српските правосавни епархии во Босна и Херцеговина, кои формално биле под цариградскиот патријарх, српските власти настојувале да назначат српски митрополи и во делови од Османлиската Империја со цел зголемување на српско влијание во Македонија.

За обезбедување на црковна јурисдикција врз што поголем број митрополии на просторот од Македонија, од големо значење била и дипломатијата, а престолнината Цариград (Истанбул) била центар на интензивни дипломатски активности. Ставовите и дејствувањето на дипломатите од регионот влијаело како врз одлуките на Османлиската Империја, така и врз дипломатите на „големите сили“ и нивните извештаи до своите престолнини. Црна Гора својата дипломатска мрежа почнува да ја формира по меѓународното признавање со одлуките на Берлинскиот Конгрес. Првото од сите дипломатски претставништва на Црна Гора било отворено во Цариград во 1879 година.¹⁴ Обемот на материјалот што е зачуван и разновидноста на темите што се сочувани од ова претставништво е навистина од големо значење, особено извештаите на Митар Бакиќ¹⁵, како прв кариерен дипломат на Црна Гора. Неговата работа во главниот град на Османската Империја, била во два наврати, од 1885. до 1887. и од 1890. до 1903. година во кој период оставил значајни извори за

Србија во 1891 година, Гласник бр. 62 1–2, Институт за национална историја, Скопје, 2018, 57–58.

¹⁴ Архив Историјског института Црне Горе (АИИЦГ), Документи из епохе краља Николе у Државном музеју (Архивско одјељење) 1877–1879 (преводи са француског), ф. 52, док. 209.

¹⁵ Митар Бакиќ е роден во 1852 година во селото Забрѓе кај Андријевица. Основно училиште и Богословија завршил во Цетиње, а образованието го продолжува на Духовната академија во Киев. По избувнувањето на Невесинското востание и Црногорско-турските војни (1876–1878), во кои учествувал и бил писар во штабот на војводата Миљан Вуков, го продолжил своето образование. во Петроград, а студиите ги завршил во 1877. Следната година, на руски, објавил две книги: „Црна Гора под управа на владиците“ и „Црна Гора на најновото време“, запознавајќи ја руската интелектуална јавност со едно мало православно кнежевство на Балканот. По Русија, оди на студии во Женева, каде го усовршува францускиот јазик. Зборувал неколку странски јазици: руски, француски, турски и грчки, а користел и латински. По враќањето во Цетиње бил назначен за привремен, а наскоро и постојан секретар на МНР.

Во два наврати ја извршуваше функцијата црногорски дипломатски претставник во Истанбул. Првиот пат во периодот од 1884 до 1887 година. По враќањето во Црна Гора, Бакиќ извесно време работи како професор во Богословијата, а потоа е именуван за член на Високиот Суд. Принцот Никола и кнежевската влада повторно го назначуваат во 1890 година, со што започна вториот период на мандатот на Бакиќ во Истанбул. Тој останал на оваа позиција до неговата ненадејна смрт на 13 август 1903 година и привремено беше погребан во руската црква во Истанбул. Неговите посмртни останки потоа се пренесени во родното Забрѓе. За својата дипломатска работа награден е со повеќе црногорски и странски награди.

историјата на Црна Гора, но и за состојбите во регионот, вклучително и за Македонија. Извештаите на Митар Бакиќ од Истанбул денеска се чуваат во фондовите на Државниот архив на Црна Гора (ДАЦГ) во Цетиње. Поради обемот и значењето на зачуваните архивски материјали неговите извештаи се обработуваат, а дел се и објавени од страна на ДАЦГ.

Во односите помеѓу Црна Гора и Османлиската Империја доминирале прашањата за разграничување и пограничните проблеми, одводнувањето на дел од Скадарското Езеро и регулирање на текот на реката Бојана, со цел да се добијат нови 20.000 хектари обработливо земјиште, потоа нестабилната состојба во Бугарија по обединувањето, како и одржување на односите и градење на пријателски врски со други дипломатски претставници и држави во Истанбул. Иако Бакиќ имал интензивна дипломатска активност со сите претставници на дипломатскиот кор, особено е блиска неговата соработка со рускиот и српскиот претставник. Во тој период функцијата амбасадор на Русија ја извршувал Александар Иванович Нелидов.¹⁶ Врз основа на извештаите на амбасадорот Бакиќ очигледни се пропагандите на Грција, Бугарија и Србија во Македонија преку нивните цркви, училишта и хуманитарни организации. Како во писмото на Бакиќ до министерот за надворешни работи од 11 октомври 1892 година, така и во другите извештаи, позицијата на Црна Гора воглавно соодејствува со позициите на Србија. Црна Гора нема никакви претензии врз овој дел на Османската Империја, но е активна во поддршката на српските интереси и зголемувањето на српското влијание, наспроти интересите на Бугарија и Грција.

Во овој период завршуваат најголем дел од разграничувањата, проследени и со воени дејствија, особено грчко-османлискиот спор (1881),¹⁷ обединувањето на Бугарија (1885) и поразот на Србија во бугарско-српската војна (1885-1886), се дел од причините балканските држави

¹⁶ Александар Иванович Нелидов (1835 - 1910), руски дипломат. Во пресрет на руско-турската војна (1877 -1878) бил советник на руската амбасада во Истанбул, а за време на војната бил шеф на дипломатската канцеларија на Врховниот командантот на војската на Балканот, кнезот Николај Николајевич. Нелидов е творец на условите за мир со Портата и учествувал во преговорите заедно со Н.П. Игнатиј. Тие во име на Русија го потпишаа и мировниот договор во Сан Стефано. Од 1882 година, беше вршител на работите на амбасадата во Истанбул, а од јули 1883 до 1897 година амбасадор. Имаше големо влијание врз османлискиот двор, па на инсистирање на Портата бил сменет и испратен за амбасадор во Италија (1897-1903). Подоцна беше и амбасадор во Франција (1907-1910).

¹⁷ Грчко-османлискиот спор завршил со Цариградска конвенција потпишана помеѓу Кралството Грција и Османлиската Империја на 2 јули 1881 година, што резултирало со отстапување на регионот Тесалија (освен Еласона) и дел од јужен Епир (Префектура Арта) на Грција.

да интензивираат други начини на делување, односно веќе споменати пропагандни активности. Во 1890 година донекаде биле задоволени потребите од учителски кадар во Македонија, а споменатото Друштвото „Св. Сава“ правело обид да организира Богословско-учителското училиште, но властите во Србија биле незадоволни од резултатите и престанале со финансирање на Друштвото. Активностите на Друштвото за спроведување на задграничната српска пропаганда ги презело Просветно-политичкото одделение, кое го прифатило методот на тивка и подземна задгранична работа, сега под директно раководство на српските конзулати.¹⁸

Дел од овие напори се и обидите за именувања на српски владици, односно и поводот за пишување на овој документ и настојувањето на Србија, како и на Црна Гора за именувањето на поранешниот Дабробосански митрополит Сава Косановиќ¹⁹ за митрополит во Скопје. Во овој период актуелна била неговата позиција, односно по давањето на оставката на позицијата во Сараево во 1885 година и неговото одбивање да се пресели во Виена, тој доаѓа во Црна Гора. Црна Гора имала намера да го предложи за митрополит во Призрен, но Османлиската Империја ја одбила кандидатурата, поради неговата политичка инволвираност во Босна и Херцеговина, како и противењето на Австро-Унгарија. Во однос на Македонија, Црна Гора не само што поддржува, туку и се координира со српските власти за поставување на српски митрополи. Бакиќ, свесен за отпорот што го има за именувањето на Косановиќ за митрополит во Призрен, смета дека тоа може да го компромитира целиот процес, односно дека Империјата воопшто нема да дозволи поставување на српски митрополи на нејзина територија. Во своите писма по неуспехот со Приз-

¹⁸ Силвана Сидоровска-Чуповска, Документи за укинувањето на финансирањето на Друштвото „Св. Сава“..., 58, 64.

¹⁹ Сава Косановиќ (1839 - 1903) бил Дабробосански митрополит од 1880. до 1885 година кога римокатоличката пропаганда, поддржана од австроунгарските власти, настојувала да ги пасивира православното свештенство и се борела за превласт и влијание кај христијаните во Босна и Херцеговина. Последица на тој конфликт беше неговата оставка. Под притисок на австроунгарскиот суд, вселенскиот патријарх подоцна ја прифатил неговата оставка, а со уредба на покраинската влада Виена била одредена за место на живеење на митрополитот Косановиќ, но тој го одбивал и по напуштањето на службата заминал во Цариград, престојувал и во Ерусалим, а потоа на Света Гора. Сепак, на инсистирање на Австро-Унгарија прифатил да се насели во Виена, кога наводно поради болест добил дозвола да отпатува за Египет, но отпатувал во Црна Гора во 1888 година каде имал посебно внимание и почит. Се населил во Улцињ, каде што починал и бил погребан во црквата Св. Никола. (Слободан Раичевић, Владика Сава Косановић: (биографска цртица), Љетопис Бањана и Рудина, бр. 2, 2017., 70-73.; Мићо Гласинац, Митрополит Сава Косановић, Љетопис Бањана и Рудина, бр. 4, 2019, 55-62.)

рен, Србија и Црна Гора настојуваат да го именуваат за митрополит во Скопје. Бакиќ често нагласува дека сето тоа треба да се чува во најголема тајност додека прави напори за митрополит да се постави човек кој е добро познат на Црна Гора.²⁰ Во писмото кој е предмет на оваа статија на коментарот на Нелидов, дека конзулите на Србија во овие краишта се неквалификувани и непроверени луѓе и дека Србија се служи со компромитирани луѓе, Бакиќ меѓу другото напоменува дека на просторот на Македонија во „основа горе-долу сите се Македонци“. И Нелидов коментирајќи за позициите на Бугарија кон Македонија смета дека „ако може да се каже дека во Македонија нема Срби, може да се каже и дека таму нема Бугари. Но, ако сакаме да ја кажеме вистината, мора да признаеме дека Македонците не се ниту чисти Срби, ниту чисти Бугари, туку стари Словени.“ Во основа соговорниците и покрај тоа што не ги признаваат Македонците како посебен народ, тие во интерни разговори, дури и во вакви преписки не можат да ја занемарат фактичката состојба и ја признаваат посебноста на Македонците. Ова беше и причината што токму го одбрав ова писмо за објавување, но и поради тоа што е едно од ретките кое скоро целосно е посветено на македонското прашање.

Со овие напомени во продолжение е даден преводот на македонски јазик на Писмото на амбасадорот Бакиќ до Министерот за надворешни работи на Црна Гора, Гавро Вуковиќ²¹ од 11.10.1892 година.

**Писмо на пратеникот Бакиќ до министерот за
надворешни работи, Емиргијан,²² 11 октомври 1892 година.²³**

Почитуван Гавро,

За време на последниот разговор со г.(осподинот) Нелидов за назначувањето на г.(осподинот) Косановиќ во Скопје, г.(осподин) Нели-

²⁰ Državni Arhiv Crne Gore (DACG), Фонд: Ministarstvo inostranih djela (MID), fas. 32, br. 1243, 19. 11. 1890.

²¹ Гавро Вуковиќ, (1852-1928) црногорски дипломат, претходник на Митар Бакиќ на функцијата дипломат во Цариград, од 1890. до крајот на 1905., министер за надворешни работи на Кнежеството Црна Гора, а 1906. и 1914. народен пратеник.

²² Султанот Абдул Хамид (1842-1918), во 1883 година во чест на првата посета на Истанбул и воспоставувањето на дипломатските односи помеѓу Црна Гора и Османлиската Империја на Кнезот Никола му ја подарил палатата Емиргијан на Босфор, како и чистокрвен арапски коњ и јахта која подоцна го добила името „Румија“. Во палатата Емиргијан било сместено дипломатското претставништво на Црна Гора, се до почетокот на Балканските војни, односно до 08.10.1912., кога Црна Гора и објавува војна на Османлиската Империја.

²³ Državni Arhiv Crne Gore (DACG), Fond: MID, fas. 42, br. 1128, 11.10.1892.

дов самиот го започна разговорот за српската пропаганда во Македонија. Тој рече дека белградската влада многу невешто ја раководи оваа работа, дека нејзините конзули во тие краишта се неквалификувани и непроверени луѓе, дека се служи со компромитирани луѓе, т.е. оние кои прво биле во служба кај Бугарите, а потоа преминале кај Србите. На последната забелешка му одговорив на г.(осподинот) Нелидов, дека Србите се принудени да се служат со такви лица, како и Бугарите, и во основа горе-долу сите тие се Македонци, а како и Арнаутите имаат променлив карактер, па затоа тие некогаш се свртуваат кон Србите, некогаш кон Бугарите, а некогаш кон Грците. По ова г.(осподинот) Нелидов продолжи: „Сега кога поминав преку Македонија, слушнав дека сите, вклучително и нашите тамошни конзули, велат дека во Македонија нема Срби, па на нас, луѓето во Константинопол ни се чудат кога им зборуваме и кај Портата правиме чекори во корист на срп.(ските) училишта и општини во Македонија.“ Забележав дека таквото мислење е невистинито, бидејќи ако може да се каже дека во Македонија нема Срби, може да се каже и дека таму нема Бугари. Но, ако сакаме да ја кажеме вистината, мора да признаеме дека Македонците не се ниту чисти Срби, ниту чисти Бугари, туку стари Словени, на кои во некои краишта на Македонија има поголемо српско влијание, а во други краишта поголемо бугарско. Оттука и конфузијата во однос на српскиот и бугарскиот јазик во Македонија, како и на обичаите кои ја карактеризираат националната индивидуалност на овие два народа. Дури и да се прифати дека во Македонија има само Бугари, повторно заради општиот мир и интересите на Европа, не смее да се дозволи Бугарите да ја присвојат Македонија, бидејќи тогаш за баланс на Балканот нема да стане збор, ниту во него би имало место за другите народи, бидејќи Бугарите и до сега покажаа многу од својата алчност и нетрпеливост кон другите националности. „Во врска со тоа, продолжи г.(осподин) Нелидов, Бугарите никогаш не би можеле да бидат опасни за опстанокот на другите балкански народи. Сега вие Црногорците сте добри со Србија, а лоши со Бугарите, и секако повеќе ја симпатизирате Србија и би сакале таа да успее во Македонија, но верувам дека не сте директно заинтересирани за ова прашање, бидејќи Македонија е далеку од вас, така да не можете да имате на неа претензии, а Бугарите со тек на време ако го сменат однесувањето може ќе бидат во пријателски односи со вас.“ На ова жестоко одговорив, дека навистина Црна Гора нема претензии да ја прошири границата кон Македонија, туку дека подеднакво со Србија е повикана да ги штити националните интереси на српскиот народ, па каде и да е, а уште повеќе во Маке-

донија, бидејќи во македонското прашање се решава судбината и опстанокот на српската нација. Во исто време реков дека Н.(еговото) В.(исочество) Господарот ми наредил да за вакви прашања работам заедно и во договор со србијанскиот застапник. Г.(осподинот) Нелидов продолжи: „бугарската пропаганда во Македонија е толку напредна и толку зацврстена, што во моментот не гледам начин како може да се потисне.“ Му забележав дека им беше лесно на Бугарите, бидејќи од една страна Турција ги поддржува поради нивниот однос кон Русија, а од друга страна и Западна Европа им дава голема помош, додека ние не само што сме препуштени сами на себе, туку сè е свртено против нас, дури и оние кои треба да бидат заедно со нас, како на пр.(имер) Грците. Тука му наведов на г.(осподинот) Нелидов да грчкото свештенство ја попречува срп.(ската) пропаганда дури и повеќе од самите Бугари, бидејќи со тоа што не дозволуваат во Македонија да се поставуваат српски митрополити и богослужбите да се служат на словенски јазик, разбирливо е што Македонците се принудени да преминат кај Бугарите, односно не можат да останат со грчките свештеници, бидејќи не го разбираат нивниот јазик. На тој начин самите Грци најдобро ја помагаат бугарската пропаганда, но сè би се одвивало поинаку, доколку таму би било именувано свештенство од срп.(ска) националност. На крајот г.(осподин) Нелидов забележа: „Не предвидувам друго решение на македонското прашање, дури и ако треба да се формира посебна покраина, првично таа е составена од различни елементи - Срби, Грци, Бугари, Романци (Власи), но невозможно е да се дозволи да се приклучи кон некоја постоечка балканска држава.“ На ова му одговорив дека Србите ќе бидат задоволни со такво решение и дека се подготвени да започнат пропаганда во Македонија, не само во името на Србија и српството, туку за Македонија и Македонците. При разделбата, г.(осподин) Нелидов забележа: „Ве молам, од овој разговор не заклучувајте дека ова се моите дефинитивни ставови за Македонија и македонското прашање - се сеќавам дека имав сличен разговор со г.(осподин) Игнатијев, кога беше тука како претставник. Нашите конзули во Македонија добија инструкции да работат во оваа насока.“ Во оваа прилика г.(осподинот) Нелидов се пожали на однесувањето на г.(осподинот) Косановиќ. Г.(осподинот) Митрополит некаде пред поранешниот ерусалимски патријарх и пред еден секретар на руската амбасада, се пожалил на својата положба, дури истакнал дека неговата позиција во Австрија била подобра, дека може повторно да ја добие и дека таму ќе му дадат се што ќе побара. Изјавувајќи го ова, г.(осподинот) Нелидов забележа дека е изненаден од таквиот говор на г.(осподинот)

нот) Митрополит и дека му е жал што г.(осподинот) Митрополит не може да разбере дека е повикан во Цариград не да му се создава висока позиција и да се задоволува неговата личност, туку како татко на црквата да им служи на интересите најпрво на православието, а потоа и на срп.(ската) националност. На г.(осподинот) Нелидов му го објаснив темпераментот и карактерот на г.(осподинот) Митрополит, така како што и вам ви го претставив, и го замолив да не го зема во предвид неговиот говор, бидејќи тој е единствениот кандидат што го имаме засега, и мора да се залагаме за него, бидејќи во спротивно принципиелно прашањето би го компромитирале. „Се подразбира, додаде г.(осподинот) Нелидов, дека нема отстапување од неговата кандидатура и мора да настојуваме што порано, бидејќи навистина може да отиде кај Австријците, а потоа од таму да ни прави пакост. Но, ова го спомнав за да ви кажам дека не се надевам многу од тој човек, бидејќи изгледа не е дораснат на големина на својата позиција“.

Ова ви го кажувам заради ваше знаење, но ве молам да не правите ништо кон г.(осподинот) Митрополит, нити да му пишете, бидејќи колку јас го разбираам, тој е на сè способен, а верувајте, би бил среќен, да мојот суд за него е погрешен.

Искрено Ве поздравува, Вашиот верен:

М. Бакиќ.

Мирот, 11 Октобра 1892

1128(3)

Други Табло

Примиком посвадних разговора с Е. Мандо-
вићем о намери да се у Е. Мандовићу у Србији, Е. Мандов
сам вайофедер разговар у српској противности у Македонији
Он рече да двојадна влада врло најбоље овим тово-
рководити да су јој Консул у овим Крајевима нево-
јно и неопитни суди, да се саврши Комитација
и судија, па је оним, који су били на сауди.
Он под бугара, пак су посли пројекти к србима. На то
свадних примјетбу одговорио сам Е. Мандову да у срби
примењени судија и такође судија, посли се
такође и бугари судија и посли су такође на више
ови Македонији, као и Драгош, првобитно Драко-
ш, па се обраћају сас србима, сас бугарима, а
сас србима. На овом Е. Мандов настави: и сад, кад
сам прешао преко Македоније, јо сам је свако тово-
р, па и како онамошњи Консул, да срба немо у
Македонији, пак да се нама користијатина ево,
Кад сам бугарини и кад бугари Дракош и бугари
срби, и бугари по Македонији. Примјетно сам,
да је тако мишиса невојно, јер ако се може рећи

да у Македонија нема грба, тоа што а мотто Косово,
 да она што нема ни бугара. Ами ако ќе се истрезу да ка-
 жемо, мораме прифатити, за Македонија ниту ни имаме
 грб, ни имаме бугари, ниту старини словени, на Родјана
 а у нивни Крајевина Македонија грб урмиваат бугар-
 иштво, а у другиот Крајевина бугари. Овдеша и
 збрка што се тече српско и бугарско језика у Македо-
 нија. Рао и траско облаго, којо Раракитирини ка-
 ционарци индигурацијата ова два народа. Так
 и кај би се дојдеша, да се у Македонија два саста
 бугари, отај рајот отај се мисла и интереса бугари
 не се се селјасо дојдеша, да бугари траско и
 Македонија, ја окојо селјасо бугари, на Балкану
 не би имало бугари ни језика, ниту би ја оставил на
 јојо буга на ниву језика, тојот се бугари и језика
 дојоа подвизаат дојоа францускост и нејезикост
 прена другиот народностима. а што се тече тојо,
 наставе с. Овдеша бугари нива не би имало бугари
 отајот за отајот другиот балкански народ. Во
 тој сага црногорци добро са Србија, а мајоа се с буга-
 рима, так народно бина селјасо бугари и
 рајот бина бина, да ота у Македонија дојоја, ама
 другиот да у овојот ниву језика нејезикост францус-
 ковост, ја ја Македонија далеко од нас, не не
 можета ниву на ја траскоја, а бугари не

[illegible]

MS. 128.13 / 1892

ме С. Косановића. Г. Митрополит и ~~хте~~ пред Савином
 Канцеларијом јерусалимским и јерусалимским савином ју-
 скос посланика. Желом на овој поштом, пак, и на-
 раско, да му је у Аустрији поштом био добар, да та онга
 добити маче и да тага омако даћи савином
 Јатрош. Наводити да Г. Митрополит, пријемити, да и
 упути оваком сабору Г. Митрополита и да му је
 као, што Г. Митрополит не може да даћи, да је
 дозвољити у Каринији, не да му се створа бави
 поштом и да се упути на овој митрополит, као, као
 отаг упути, да поштом митрополит највећ бави-
 силовом, а касне др. народности.

Објавио сам С. Митрополит, јури карат С. Митрополита
 омако, како сам ју бави представно, и поштом сам та, да не упути у добити митрополит,
 јури поштом ју отијетим Канцеларијом, који за сада
 иштамо, то да митрополит да митрополит, јури
 јури бави пријемитијанко бави Канцеларијом.
 Поштом. Разумије се, додаје Г. Митрополит, да упути
 митрополит и да митрополит Канцеларијом митрополит
 митрополит, митрополит јури митрополит митрополит.
 Та Аустријанцима, пак, пак омако митрополит
 поштом. Како ово наводи раде митрополит, да бави Канцеларијом.
 Не, да бави Канцеларијом да митрополит не поштом
 и митрополит, јури митрополит да митрополит митрополит.

11-X-1999
 dragi novotkajci!
 Pa da nam vam do nasovim znanja
 komu da ne bismo imali prena t. Miroso,
 vnuj, ipak, imamo, mihi, iz nasovim, ipak, na ko-
 nako ta ja obata, ok je nasovim na obata,
 a kapije, da su mi nasovim, da je z obata z-
 tuz o kapije bapam.
 Miroso nasovim
 Bran ovan
 M. Vanku